

91566R

Mana Tohu Mātauranga o Aotearoa
New Zealand Qualifications Authority

Level 3 Samoan 2024

**91566 Demonstrate understanding of a variety of
extended written and/or visual Samoan texts**

Credits: Five

RESOURCE BOOKLET

Refer to this booklet to answer the questions for Samoan 91566.

Check that this booklet has pages 2–4 in the correct order and that none of these pages is blank.

YOU MAY KEEP THIS BOOKLET AT THE END OF THE EXAMINATION.

TEXT A: Sa'ilimālō i nu'u ese (Growing up as a Samoan Kiwi)

This is a journal reflection by a Samoan person who was born in New Zealand.

Glossed vocabulary

fa'anatinati	in a hurry
lualuga	prioritise
amata	to begin

E manatua i le loto vaitaimi o le mālūlū i aso a'o itiiti. O aso sili ia ona faigatā i le usu auā e fai o le alapō e tapena lavalava ma sāuni, a'o le fa'anatinati ia aua nei tuai i ā'oga aemaise o nai o'u mātua iā la galuega. Sa ou va'aia le finau o si o'u tamā ia 'aua nei i ai se isi e tia'i pe misi le ā'oga. Sa lualuga i lona mafaufau le mafua'aga na tu'ua ai Sāmoa mo Niu Sila; ia tō'a'aga ma fa'auma lelei ā'oga, maua ni galuega pe fa'aaauau foi le taumafai i Iunivesitē.

O si o'u tinā o lana galuega matua le usu e tunu le vaivela auā se iputī, e momoli e le panikeke lapotopoto po'o le māfolafola, a'o le'i savavali i aso uma mo le isi sefululima i le luasefulu minute. Talofa e, 'ai o lona popole ina ne'i i ai se isi e fia'ai i le ā'oga.

O nā aso, e tigā ona ova le mālūlū o alofivae ona ole manifi o o'u se'evae taugofie mai le Warehouse, ae sa lē taofia ai le savali i le ā'oga ma toe fo'i ane. O nisi o aso e pei e fusu ma le ali'i fusu iloga o Tua i tauiviga ma le timu, savili fa'apea taeao puaoa. Peita'i, sa le mafai ona tu'ua ai le taumafai e fa'amāsani i le mālūlū o Niu Sila le atunu'u e tafe ai le suāsusu ma le meli. 'Ai o i'inā na amata mai ai lo'u ola su'esu'e ma le finau mo measili.

TEXT B: *Tāofimau i lau gagana* (Hold on tight to your language)

This is the text from an article about the links between language and the environment.

Glossed vocabulary

māi'oi'o	specify/delegate
nafa	responsibility
foafoaga a le Atua	creation
matūpalapala	destined with

I le tualuga ai o le Vaiaso o le Gagana Sāmoa, sa saunoa ai se tasi o tamā o le atunu'u sa avea ma Ao mamalu o le Mālō i se lāuga "O Sāmoa o le atunu'u tofi, e lē o se atunu'u taliola". O Sāmoa o le atunu'u ua mae'a ona tofofi mai e le Atua ma ua māi'oi'o fo'i tiute ma nafa 'ese'ese. Na iloa i le saunoaga a Tuiātua Tupua Tamasese lo tatou tofi lea, o le va'aia o le foafoaga a le Atua e aofia ai tagata, si'osi'omaga ma gagana e pei o le gagana Sāmoa.

Tā'ua e Tuiātua, o le gagana Sāmoa o lo'o fa'amatala au'ili'ili ai le foafoaga a le Atua; e iva vāega sa tutupu ai mea o le foafoaga e māfua ai le 'upu lagituaiva, o le fa'aaogāina o 'upu e pei o le aso, pogisā, papama'a, mauga ma le sami o lo'o afifi ai le 'oa o le gagana tu'usa'o e fa'aali manino ai le foafoaina o le lalolagi.

O le matūpalapala na tō mai e le Atua i le tagata le foafoaga paia. O lo tatou tiute tau'ave le tausi ma le fa'apelepele i ai. Ua va'aia ma le fa'anoanoa tulaga ua o'o i ai atunu'u o le Pasefika e pei o Tuvalu ma Toelau, ua a'afia i le si'itia o le sami ma tauau ina goto ai o nei atumotu. O le ata fa'atusa i gagana 'ese'ese a le Pasefika e aofia ai ma le gagana Sāmoa; ua tauau ina māgoto ma lē toe fa'aaogāina e ona tagata. E ao lā i le tagata ona va'aia lelei ma tāofimau i lana gagana.

TEXT C: O siva Sāmoa ma suīga o le ōlaga (Samoan dancing then and now)

This is a comparison of changing perceptions of dancing in Samoa.

Glossed vocabulary

patipatia	celebrate
tālā	showcase

Aso anamua	O nei ona pō
<ul style="list-style-type: none"> • O le vaitau o le 1970 ma le 1980, sa ano i galuega e su'e ai tupe mo le atina'eina o 'āiga. O nai o tatou tagata sa galulue i kamupanī gaosi oloa; e mamafa galuega, tau fa'amasani i suīga o le tau e fa'apāleni ma le lotu fa'apea taimi mo le 'āiga. Sa leai se taimi e a'o ai ni siva Sāmoa. • O ia ona pō e le'i tele ni fa'alauiloa e 'ao'ao ai siva Pasefika, sei vaganā fa'afiafiaga i totonu o ekalesia ma 'āiga. • Sa leai ni tauvāga siva e pei o Polyfest fa'apenā foi upega tafā'ilagi e pei o le TikTok e pu'e ai tāga ma tu'u i luga e maimoa mai iai le to'atele. • O ā'oga sa na o meaā'oga lava sa finau ma taumafai i ai, sa leai se fa'amuumua e ave ini siva ma fa'afiafiaga. • O siva e pei o se mea fa'apasi taimi ma e lē tau a'o'ina auā o le tiute lenā o 'āiga, nu'u ma ekalesia. 	<ul style="list-style-type: none"> • E toeitiiti lua masina e a'o ai siva a ā'oga aemaise i le tu'ua o ā'oga ma tu'uaga e 'ao'ao ai siva Pasefika. O le vaitau e fa'amanatu ma <u>patipatia</u> ai aganu'u Pasefika i ā'oga uma i Niu Sila atoa. • O le Polyfest o se aso po'o se vaiaso e <u>tālā</u> ai measina a atumotu o le Pasefika e ala i siva ma tēuga 'ese'ese. • Ua mafai e ā tatou fānau ona fa'aaogā upega tafā'ilagi e pei o le TikTok e pu'e, a'o ai siva ma fa'amanatu ai a latou aganu'u mo le maimoa mai a le lautele. • O siva ma fa'afiafiaga ua ofoina o se matā'upu e maua ai togi mo le NCEA i totonu o kolisi ma ā'oga maualuluga. • Ua tele Iunivesitē ua ofoina matā'upu tau siva ma fa'afiafiaga mo alo ma fānau e fia fa'aauuina lenei agava'a.